

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ ТА ХУДОЖНЬО-ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА МУЗИКОЗНАВСТВА, ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ПІДГОТОВКИ ТА ХОРЕОГРАФІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Принципи виконавської інтерпретації хорової музики

Олександра Яковчука

Здобувачки освітнього ступеня магістр
Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальності 025 Музичне мистецтво
Освітньої програми 025 Музичне мистецтво

Крамар Ілони Сергіївни

Науковий керівник: канд. мистецтвознавства,
доц. Якимчук О. М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ оцінка ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1 Теоретичні засади вивчення хорової музики О. Яковчука.....	6
1.1. Методологічна база дослідження.....	6
1.2. Жанрово-стильові особливості хорової музики О.Яковчука у контексті сучасного українського хорового мистецтва.....	10
1.2.1. Стильові особливості обробок народних пісень.....	11
1.2.2. Стильові особливості оригінальних хорових творів.....	20
Розділ 2 Виконавська концепція хорової музики О.Яковчука.....	24
2.1. Виконавський аналіз обробок народних пісень русинів для жіночого хору а cappella.....	24
2.2. «Триптих» для мішаного хору а cappella.....	30
2.1.1. Інтерпретаційний аналіз «Триптиху» для мішаного хору а cappella.....	30
2.1.2. Порівняльний аналіз виконання «Веснянки» з «Триптиху» вокально-хоровим ансамблем Миколаївського коледжу музичного мистецтва та хором студентів НМАУ ім.П.Чайковського.....	36
2.3. «Щедрівка» для мішаного хору а cappella.....	43
2.3.1. Інтерпретаційний аналіз «Щедрівки» для мішаного хору а cappella.....	43
2.3.2. Порівняльний аналіз виконання «Щедрівки» Академічним муніципальним хором «Вінниця» та Національною академічною чоловічою хоровою капелюю «Дударик».....	48
Висновки.....	54
Список використаних джерел.....	57

ВСТУП

Ім'я Олександра Яковчука (1952 р.) займає вагомe місце в історії вітчизняної музичної культури. Воно представляє яскраве й талановите сьогодення київської композиторської школи. Заслужений діяч мистецтв України, лауреат премій ім. І. Огієнка, А. Веделя, І. Нечуя-Левицького О. Яковчук розпочав свій творчий шлях на початку 1970-х років.

Музика Митця сповнена життєвої енергії, вона здобула широку популярність, яка перейшла географічні кордони України. Твори сучасного українського композитора, наділені яскравою образністю й впізнаваною мовою, увійшли до репертуару багатьох вітчизняних і зарубіжних виконавців, що є підтвердженням зацікавленості його доробком.

Творчість О. Яковчука різноманітна й багатогранна. Вона представлена майже усіма жанрами інструментальної та вокальної музики, численними опрацюваннями народнопісенних зразків. Найбільшу кількість у переліку творів музиканта складають жанри хорової музики. О.Яковчук чудово знає й відчуває усі можливості хорового колективу. Його хорові твори органічні, оригінальні й самобутні.

Відповідно актуальності набрала потреба його музикознавчого осмислення й оцінки, пізнання особливостей авторського стилю у контексті ситуації постмодернізму.

Окремого дослідження, присвяченого творчості О.Яковчука немає. З часом цю прогалину заповняють як біографічні, так і аналітичні роботи. Аналіз камерно-інструментальної творчості композитора у дисертаційному дослідженні здійснила Н. Яковчук (2017). Фортепіанну творчість вивчає Л. Циганюк, жанрово-стильові параметри вокально-хорової – О.Кушнірук.

Сучасним виконавцям бракує аналітичних досліджень творчості композитора, зокрема, його хорової музики. Поза зоною наукових робіт залишається чимало опусів хорової музики О. Яковчука. Це створює невідповідність між виконавським запитом на висвітлення інтерпретаційних особливостей хорових творів і тією фрагментарною інформацією, яка існує у

науковій літературі. Отже, представлена тема знаходиться у контексті сучасних музикознавчих досліджень.

Об'єкт дослідження – хорова музика О. Яковчука.

Предмет дослідження – жанрові та стильові особливості хорової музики О. Яковчука.

Метою дослідження є визначити жанрові й стильові особливості хорової музики О. Яковчука.

Для досягнення мети необхідною є постановка й реалізація таких **завдань**:

- охарактеризувати хорову музику О. Яковчука у контексті сучасного українського хорового мистецтва;

- проаналізувати обробки народних пісень русинів для жіночого хору щодо виконавських особливостей стилю О. Яковчука;

- проаналізувати «Триптих» для мішаного хору щодо виконавських особливостей стилю О. Яковчука

- порівняти інтерпретаційні виконання «Веснянки» з «Триптиху» вокально-хоровим ансамблем Миколаївського коледжу музичного мистецтва та хором студентів НМАУ ім. П.Чайковського;

- проаналізувати «Щедрівку» щодо виконавських особливостей стилю О. Яковчука;

- порівняти інтерпретаційні виконання «Щедрівки» Академічним муніципальним хором «Вінниця» під керівництвом В. Газінського та Національною хоровою капелою «Дударик» під керівництвом Д. Кацала.

Матеріалом дослідження є хорові твори О. Яковчука: «Триптих», «Щедрівка» на народні слова, обробки народних пісень русинів.

Теоретичне значення роботи полягає у визначенні принципів виконавської інтерпретації хорової музики О. Яковчука на прикладі обробок народних пісень русинів, «Триптиху», «Щедрівки».

Практичне значення роботи полягає у можливості використання матеріалів у теоретичних курсах дисциплін «Історія хорового мистецтва»,

«Історія хорового виконавства», «Історія української музики», «Хорознавство», а також використання аналізу хорових творів О. Яковчука керівниками хорових колективів, викладачами навчальних закладів.

Методи дослідження. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань було застосовано когнітивний підхід у вивченні української вокально-хорової культури та використано такі методи дослідження: структурно-системний – при вивченні наукових джерел з проблематики магістерської роботи; теоретичний – при дослідженні концептуальних та жанрово-стильових засад композиторської практики; історико-типологічний – у процесі розгляду історичних зв'язків та спадкоємності у розвитку хорових жанрів, виявлення єдності еволюційного ланцюга хорового мистецтва; інтерпретологічний – при вивченні проблематики, пов'язаної з діалогічністю композиторської та поетичної практики у сфері хорового мистецтва; комплексний – при аналізі музичних творів; компаративний – при порівнянні художніх артефактів у процесі вирішення проблеми розуміння конкретних мистецьких явищ та процесів; метод узагальнення – при підведенні підсумків дослідження.

Апробація результатів дослідження. За результатами магістерського дослідження написані й надруковані дві публікації:

«Щедрівка» Олександра Яковчука: особливості прочитання авторського тексту. *Музичний твір як мистецько-комунікативний феномен. Матеріали XVI Міжвузівської студентсько-аспірантської науково-практичної конференції.* Дніпро, 17-18 жовтня 2022.

Асимілятивний контекст традицій народних пісень русинів у хорових обробках Олександра Яковчука. *Мистецтво та освіта в контексті європейського виміру. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції за участю здобувачів вищої освіти та молодих учених.* Вінниця, 2 листопада 2022.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (58 позицій). Загальний обсяг – 60 сторінок.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі виконані такі завдання:

1. Визначені особливості стилю у хоровій музиці О. Яковчука. Це:

- надання переваги фонічному звучанню хорової вертикалі, уміння вирівнювати звучання хору в регістрах, проведення основної музичної теми тими голосами, які найкраще звучать у цьому регістрі. В обробках народних пісень – фонічна узгодженість партій, незалежно від смислових особливостей словесного тексту фольклорних зразків;

- використання техніки фазового розвитку й досягнення найвищої кульмінації у музичному творі;

- використання хорової педалі у хоровій фактурі як фону, на якому розгортається основний музичний матеріал і як пласт хорової партитури, що створює сонорне звучання;

- обережне опрацювання мелодії народного джерела в обробках народних пісень;

- використання типу вільної динамізованої обробки.

2. Проаналізовано хорові обробки народних пісень русинів для жіночого хору а cappella. У них О. Яковчук обирає куплетно-варіаційну форму, у якій мислить чіткими музичними структурами. Композитор точно підмітив характер цього етносу, адже виразно передав особливості характеру русинів, традиції виконання народних пісень тощо:

- в обробках автор використовує такі засоби розвитку музичного матеріалу: викладення мелодії в унісон, терцію, різними хоровими партіями, хорову педаль, змінний розмір;

- проста гармонія й мелодія є загальними рисами українських народних і пісень русинів;

- на відміну від українських народних пісень русинів мають більш жвавий, життєствердний характер.

3. Проаналізовано «Триптих» для мішаного хору щодо виконавських особливостей стилю О. Яковчука. Музичний твір інтонаційно стилізує й цитує

народний мелос. Хорова партитура насичена тембровими перегуками, поліфонічними прийомами, поліладовістю, політональністю, кластерною сонорністю, а відтак вимагають від диригента вибудови, диференціації хорової партитури. Визначення жанрових ознак потребує від артистів хору чіткої артикуляції у «Веснянці», «Щедрівці», плавності звуковедення у «Колядці», прослуховування гармонічних вертикалей хорової партитури на фоні хорової педалі, відчуття колориту звучання у гармонічних і тональних співставленнях.

4. Проаналізовано інтерпретаційні виконання «Веснянки» з «Триптиху» вокально-хоровим ансамблем «Канцона» Миколаївського коледжу музичного мистецтва та хором студентів НМАУ ім. П. Чайковського.

Виконання вокально-хорового ансамблю «Канцона» відрізняється помірним темпом, дзвінким тембром жіночих голосів, прозорим звучанням. Акустичні умови концертної зали підсилюють прозорість, чистоту звуку, дзвінкість голосів артистів хору. Колектив звучить органічно. Виконання позначене гнучкою агогікою, динамізацією, деталізацією хорової фактури, тембральним ансамблем, виконанням авторських вказівок щодо зміни темпу. Диригент відмічає межі розділів цезурами, позначаючи структуру музичного твору.

Виконання «Веснянки» хором студентів НМАУ ім. П. Чайковського позначене жвавим темпом, який диригентка витримує протягом звучання усього твору (за виключенням коди), чіткою організацією темпоритму. Артикуляція чітка, наближена до роздільної вимови при інтонаційному об'єднанні коротких тривалостей в фрази. На відміну від виконання вокально-хорового ансамблю «Канцона» у прочитанні «Веснянки» диригенткою хору студентів НМАУ ім. П. Чайковського відсутні фермати, продовжене звучання останніх вертикалей, цезури наприкінці розділів.

5. Проаналізовано «Щедрівку» щодо виконавських особливостей стилю О. Яковчука.

«Щедрівка» складається з чотирьох розділів (8+10+18+6), останній з яких виконує функцію коди. Розділи контрастують між собою за темпом, розміром, фактурними особливостями тощо. У мелодичних лініях викладених восьмими необхідна чітка артикуляція, відчуття компактного звучання всередині партій і між ними. Важливим питанням є диференціація хорової партитури, адже вони виконують різні функції. Диригенту необхідно вибудувати драматургічну лінію мініатюри, ураховуючи зміну темпів, фактури.

6. Проаналізовано інтерпретаційні виконання «Щедрівки» Академічним муніципальним хором «Вінниця» під керівництвом В. Газінського та Національною хоровою капелою «Дударик» під керівництвом Д. Кацала.

Виконання двох колективів відрізняються один від одного. Насамперед організацією темпоритму, тривалістю цезур між розділами, диференціацією голосів у хоровій партитурі. Так, інтерпретація хору «Вінниця» позначена швидким темпом, недовгими ферматами, короткими цезурами, рівнозначністю партій у поліфонічній хоровій фактурі.

Виконання капелою «Дударик» позначене помірним темпом, увагою до деталей, уважним дослуховуванням останніх вертикалей наприкінці розділів, наявністю тривалих цезур, співставленням ритмічних формул у поліфонічній фактурі.

Перспективою подальших розвідок є визначення виконавських особливостей в народних піснях в обробці О. Яковчука для хорових колективів різних складів, а також оригінальних хорових творів композитора.